ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2008)

4ο Συνέδριο Διδακτική Πληροφορικής

Αναπαραστάσεις μαθητών του Δημοτικού για τους Υπολογιστές όπως αναδύονται στο πλαίσιο της εισαγωγής των ΤΠΕ στην Α/θμια Εκπαίδευση

Μ. Παρασκευόπουλος, Α. Μπίλια

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παρασκευόπουλος Μ., & Μπίλια Α. (2023). Αναπαραστάσεις μαθητών του Δημοτικού για τους Υπολογιστές όπως αναδύονται στο πλαίσιο της εισαγωγής των ΤΠΕ στην Α/θμια Εκπαίδευση . *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, *1*, 435–444. ανακτήθηκε από https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/5891

https://epublishing.ekt.gr | **e-Εκδότης:** EKT | **Πρόσβαση:** 05/12/2025 17:14:21

Αναπαραστάσεις μαθητών του Δημοτικού για τους Υπολογιστές όπως αναδύονται στο πλαίσιο της εισαγωγής των ΤΠΕ στην Α/θμια Εκπαίδευση

Μ. Παρασκευόπουλος[1], Α. Μπίλια[2]

[1] Σχολικός Σύμβουλος 35ης Περιφέρειας Αθηνών, Δρ Ψυχολογίας,
marpa@sch.gr
[2] Εκπαιδευτικός Ε.Α., Ψυχολόγος, 3ο Γραφείο Π.Ε. Αθηνών
ampilia@sch.gr

Περίληψη

Στη χώρα μας και ειδικότερα στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, βρίσκεται σε εξέλιξη μια προσπάθεια εισαγωγής των Τεχνολογιών Πληροφοριών και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η εισαγωγή αυτή διαμορφώνει μια νέα εκπαιδευτική/τεχνολογική κουλτούρα, η οποία εξαρτάται αφενός από τον τρόπο που οι Υπολογιστές εισάγονται στην Εκπαίδευση και αφετέρου από τον τρόπο που οι ίδιοι οι μαθητές προσλαμβάνουν την έννοια του Υπολογιστή ως εκπαιδευτικό εργαλείο. Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης έρευνας επιχειρείται η κοινωνιοψυχολογική προσέγγισή του φαινομένου μέσα από τη διερεύνηση της Κοινωνικής Αναπαράστασης των μαθητών για τον ίδιο τον Υπολογιστή. Από τα στοιχεία που προκύπτουν αναδεικνύονται τα χαρακτηριστικά της πρόσληψης των παιδιών για τον Η/Υ, (πχ. προτιμώμενες χρήσεις, συσχέτιση με μάθηση, ενδεχόμενοι κίνδυνοι και ζητήματα ασφάλειας στη χρήση τους), ώστε να σχεδιαστούν και να εφαρμοστούν μέθοδοι και πρακτικές ενημέρωσης, κατάρτισης και προστασίας των παιδιών, σχετικά με τη γενικότερη διαχείριση των ΤΠΕ.

Λέξεις κλειδιά: *Αναπαραστάσεις, Υπολογιστές, Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.*

Abstract

In our country, especially in Primary Education an attempt of introducing ICT in education is in progress. More over, a new educational/ technological culture is forming, which depends on the way of introducing Computers in Education on the one hand and on the way the students themselves consider computers as an educational tool on the other hand. In the framework of the specific research we attempt a sociopsychological approach of the phenomenon, through the study of the social representation that students hold for the computer. The characteristics of the children's understanding of computers (e.g. preferred uses, relation to learning, possible dangers and security matters during their use) result from the existing clues in such a way as to plan and apply methods and practices of informing, teaching and protecting children, in relation with the general use of ICT.

Keywords: *Representations, Computers, Primary Education.*

1. Εισαγωγή

Στις μέρες μας γίνεται έντονος διάλογος για την εισαγωγή των Τεχνολογιών Πληροφοριών και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην Εκπαίδευση και τις επιπτώσεις που το γεγονός αυτό συνεπάγεται. Ο Κόμης (2000), σημειώνει σχετικά, ότι ζούμε σήμερα μια από τις σπάνιες εκείνες περιόδους της ανθρωπότητας, όπου η παλιά τάξη αναπαράστασης των γνώσεων ανατρέπεται, αφήνοντας τη θέση της σε νέες μορφές οργάνωσης του συλλογικού φαντασιακού και τρόπους κοινωνικής ρύθμισης που δεν έχουν ακόμα σταθεροποιηθεί. Ο Υπολογιστής δεν είναι μια απλή μηχανή σαν τις άλλες που βρίσκονται στην υπηρεσία του ανθρώπου. Είναι μια μηχανή που μπορεί να υπολογίζει, να μιμείται την ανθρώπινη λογική σκέψη, να αναπαριστά την πραγματικότητα, να προσφέρει πληροφορίες, να διδάσκει, να αλληλεπιδρά με τον άνθρωπο, να διαλέγεται μαζί του, να διευκολύνει και να του προσφέρει ποικιλία τρόπων επικοινωνίας με άλλους ανθρώπους (Ράπτης, 2001).

Στη χώρα μας, αναφορικά με τη χρήση των Η/Υ στα σχολεία της Α/θμιας Εκπαίδευσης, τα πράγματα βρίσκονται ακόμη σε πρώιμο στάδιο. Ειδικότερα κατά τη χρονική περίοδο που υλοποιείται η έρευνα μας (2002-2004), τα προγράμματα εξοπλισμού των σχολείων και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών βρίσκονται σε εξέλιξη και μάλλον στο ξεκίνημά τους. Μάλιστα, σύμφωνα με το Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα (2001), το μάθημα της Πληροφορικής δεν εντάσσεται στο ημερήσιο Αναλυτικό Πρόγραμμα του σχολείου, -κάτι που ισχύει μέχρι και σήμερα- αλλά εντάσσεται ως μια απλή δραστηριότητα στα πλαίσια του Ολοήμερου σχολείου. Ως αποτέλεσμα, τα παιδιά του Δημοτικού –μέχρι να αρχίσει ο εξοπλισμός των σχολείων- δεν είχαν τη δυνατότητα να γνωρίσουν τον Υπολογιστή ως ένα εκπαιδευτικό μέσο. Η μόνη επαφή που μπορούν να έχουν με το μέσο αυτό, είναι κυρίως για παιχνίδι ή εφαρμογή προγραμμάτων ψυχαγωγίας (ζωγραφική, μουσική) και μόνο στο πλαίσιο του Ολοήμερου σχολείου. Βρίσκονται λοιπόν, μπροστά σε μια αλλαγή που αρχίζει με ταχείς ρυθμούς να συμβαίνει στο χώρο του σχολείου. Ταυτόχρονα με την εισαγωγή των Υπολογιστών στην εκπαιδευτική διαδικασία αναμένεται ότι θα αλλάξει και η αναπαράσταση που έχουν τα παιδιά για τον Η/Υ.

Με αφετηρία τις θεωρίες της Κοινωνικής Ψυχολογίας, και ειδικότερα τη θεωρία των Κοινωνικών Αναπαραστάσεων, η έρευνά μας κινείται στα πλαίσια της διερεύνησης της κοινωνικής αναπαράστασης των μαθητών για τους Υπολογιστές, μέσα από την επίδραση της εισαγωγής τους στο σχολείο, στις σχέσεις και στους ρόλους των παραγόντων που αλληλεπιδρούν στη διαδικασία της εκπαίδευσης.

Σύμφωνα με τον Doise (2005), οι αναπαραστάσεις είναι συστήματα κατανόησης και ερμηνείας του κοινωνικού περιβάλλοντος, οι οποίες παρεμβαίνουν στις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των ατόμων και των ομάδων. Αποτελούν προϊόν συλλογικής αλληλεπίδρασης στα πλαίσια μιας επικοινωνιακής διαδικασίας, όπου τα άτομα εκτίθενται στις μαζικές επικοινωνίες, συναλλάσσονται και, τελικά, από κοινού οικοδομούν τα στοιχεία της κοινωνικής αναπαράστασης. Το σύνολο αυτών των

στοιχείων, που συνδέονται με ένα κοινωνικό αντικείμενο, αποτελούν το περιεχόμενο της αναπαράστασής του, διατηρούν σχέσεις μεταξύ τους και χαρακτηρίζονται από τη δομή τους, από τον τρόπο δηλαδή με τον οποίο οργανώνονται. Ο λόγος που δικαιολογεί το σχηματισμό μιας αναπαράστασης για ένα αντικείμενο, είναι η κοινωνική του χρησιμότητα και αξία (Moliner, 2002). Από την άποψη αυτή, η εισαγωγή των ΤΠΕ στην Εκπαίδευση με κύριο εκφραστή της τον Η/Υ, αποτελεί ένα γεγονός με σημαντικό κοινωνικό αντίκτυπο. Η ιδιαίτερη χρήση του Η/Υ ως εκπαιδευτικού μέσου διδασκαλίας αναμένεται ότι θα οδηγήσει τους μαθητές να εμπλουτίσουν την όποια αναπαράσταση έχουν μέχρι σήμερα για τον Η/Υ με νέα στοιχεία. Μια Κοινωνική Αναπαράσταση απαρτίζεται από «περιφερειακά στοιχεία» τα οποία οργανώνονται γύρω από έναν μικρό αριθμό κεντρικών στοιχείων που σχηματίζουν τον «πυρήνα». Τα περιφερειακά στοιχεία αντιστοιχούν στις γνώσεις που ποικίλουν από άτομο σε άτομο. Πρόκειται για στοιχεία που δεν είναι αναγκαστικά συναινετικά. Αντίθετα, τα κεντρικά στοιχεία είναι πολύ συναινετικά για την ομάδα, εφόσον είναι αποτέλεσμα ιστορικών, κοινωνιολογικών και ιδεολογικών συνθηκών μέσα στις οποίες μορφοποιήθηκε η αναπαράσταση (Moliner, 2002).

2. Διαδικασία της έρευνας

Στο πλαίσιο μιας ευρύτερης έρευνας με αντικείμενο την εισαγωγή των ΤΠΕ στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, διερευνάμε την Κοινωνική Αναπαράσταση των παιδιών για τον Η/Υ. Συγκεκριμένα μέσα από δυο ερωτήσεις ανοικτού τύπου ελέγχουμε την πρόσληψη των παιδιών για τον Η/Υ και εξετάζουμε το περιεχόμενο και τη δομή της κοινωνικής τους αναπαράστασης.

3. Οι συμμετέχοντες

Το δείγμα της έρευνας αποτελούν 700 μαθητές, ηλικίας 10-12 ετών, οι οποίοι φοιτούν στην Ε΄ και στην ΣΤ΄ τάξη του Δημοτικού σχολείου, σε ποσοστό 52% (364) είναι αγόρια και 48% (336) κορίτσια. Επίσης το 81,4% (570) των συμμετεχόντων στην έρευνα είναι μαθητές χωρίς Μαθησιακές Δυσκολίες και το 18,6% (130) είναι μαθητές με Μαθησιακές Δυσκολίες. Τέλος, το 55,9% (391) των μαθητών δηλώνει ότι έχει δικό του Η/Υ, έναντι του 44,1% (309) των μαθητών που δηλώνει ότι δεν έχει δικό του Η/Υ. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε Δημοτικά σχολεία του λεκανοπεδίου Αττικής, κατά το διάστημα από τον Ιανουάριο έως τον Μάρτιο του 2003. Η συμπλήρωση του Ερωτηματολογίου πραγματοποιείται από τα παιδιά μέσα στις τάξεις που φοιτούν, κατά τη διάρκεια του ημερήσιου προγράμματός τους.

4. Περιεχόμενο και δομή της Αναπαράστασης του Η/Υ

Σύμφωνα με τη δομική προσέγγιση των Κοινωνικών Αναπαραστάσεων, (Abric, 1995), αυτές συντίθενται από ένα σταθερό κεντρικό πυρήνα, που καθορίζει τη σημασία τους και την εσωτερική τους οργάνωση, και από ένα περιφερειακό σύστημα,

που βρίσκεται σε άμεση σχέση με τον κεντρικό πυρήνα, ενώ σύμφωνα με τον Moliner (2002), οι κοινωνικές αναπαραστάσεις έχουν δυο διαστάσεις, την περιγραφική και τη συναισθηματική.

Τα αποτελέσματα που παρουσιάζουμε στη συνέχεια αφορούν το περιεχόμενο και τη δομή της περιγραφικής και συναισθηματικής διάστασης της αναπαράστασης των μαθητών για τον Η/Υ και προκύπτουν από την επεξεργασία των σχετικών ερωτήσεων του ερωτηματολογίου. Συγκεκριμένα, ζητάμε από τα παιδιά να γράψουν τις τρεις (3) πρώτες λέξεις που τους έρχονται στο μυαλό όταν ακούνε τις λέξεις «*Ηλεκτρονικός Υπολογιστής*» και δυο (2) συναισθήματα που νιώθουν.

5. Περιγραφική διάσταση της αναπαράστασης του Η/Υ

5.1 Περιεχόμενο της αναπαράστασης

Από την επεξεργασία των δεδομένων, παρατηρούμε ότι οι ερωτώμενοι περιγράφουν τον Η/Υ με λέξεις οι οποίες κυρίως παραπέμπουν σε:

Στοιχεία από τα οποία συντίθεται ο Η/Υ: οθόνη, πληκτρολόγιο, ποντίκι, εκτυπωτής, σιντί, δισκέτα, σκληρός δίσκος, ηχεία, σκάνερ, ντιβιντι, επεξεργαστής.
Στοιχεία που περιγράφουν τον Η/Υ ως ένα μέσο διασκέδασης: παιχνίδι, ψυχαγωγία, ζωγραφική, μουσική, εικόνες.
Στοιχεία που συσχετίζουν τον Η/Υ με την εκπαίδευση-σχολείο: μάθηση, γνώση, πληροφορίες, προγράμματα, εργασίες, εκπαίδευση, δουλειά ασκήσεις, βοήθεια, γράψιμο, γουόρντ.
Στοιχεία που αφορούν την χρήση του Η/Υ ως μέσο επικοινωνίας και κοινωνικής αλληλεπίδρασης: ίντερνετ, επικοινωνία, ιμειλ.
Αναφορικά με την χρηστικότητα του Η/Υ διαπιστώνουμε ότι η λέξη «*παιχνίδια*» αναφέρεται περισσότερο από κάθε άλλη. Γενικότερα, οι λέξεις που περιγράφουν από τι αποτελείται ο Η/Υ συγκεντρώνουν υψηλότερες συχνότητες. Για τα παιδιά είναι πιο εύκολο να περιγράψουν αυτό που βλέπουν και να αναφερθούν σε λεπτομέρειες. Αντίθετα, παρατηρούμε ότι οι λέξεις που αναφέρονται στη χρησιμότητα και τη χρήση του Η/Υ ως εκπαιδευτικό μέσο είναι γενικόλογες, (*γνώση, μάθηση*) και συγκεντρώνουν χαμηλές συχνότητες. Τα παιδιά φαίνεται να αναγνωρίζουν ότι ο Η/Υ έχει θέση στο σχολείο, στη μαθησιακή διαδικασία, ωστόσο η απουσία προσωπικής εμπειρίας δεν τους επιτρέπει να έχουν ποικιλία στις αναφορές τους.

5.2 Δομή της αναπαράστασης

Με βάση τη διάμεσο της συχνότητας των λέξεων και τη διάμεσο του μέσου όρου κατάταξης στη συσχέτιση, βρίσκουμε τη δομή των στοιχείων που συνθέτουν την αναπαράσταση του Η/Υ.

Σύμφωνα με το δομικό μοντέλο της αναπαράστασης (Vergès, 1996) τα στοιχεία που εμφανίζονται με υψηλή συχνότητα και χαμηλή σειρά κατάταξης αποτελούν τον

κεντρικό πυρήνα της αναπαράστασης, ενώ τα στοιχεία με χαμηλή συχνότητα και υψηλή σειρά κατάταξης αποτελούν την *περιφέρεια της αναπαράστασης*. Τα υπόλοιπα στοιχεία της συσχέτισης, δηλαδή αυτά που εμφανίζονται με υψηλή συχνότητα και υψηλή σειρά κατάταξης ή χαμηλή συχνότητα και χαμηλή σειρά κατάταξης, αποτελούν τις ζώνες περιφέρειας στην αναπαράσταση και χαρακτηρίζονται ως δυναμικές ζώνες αλλαγής. Το **Διάγραμμα 1** απεικονίζει, σ' αυτή τη βάση, τη δομή της κοινωνικής αναπαράστασης του Η/Υ. (Υψηλή συχνότητα λέξεων > 19,5 Χαμηλή συχνότητα λέξεων ≤ 19,5.Υψηλή σειρά κατάταξης λέξεων >2,05, Χαμηλή σειρά κατάταξης λέξεων ≤ 2,05)

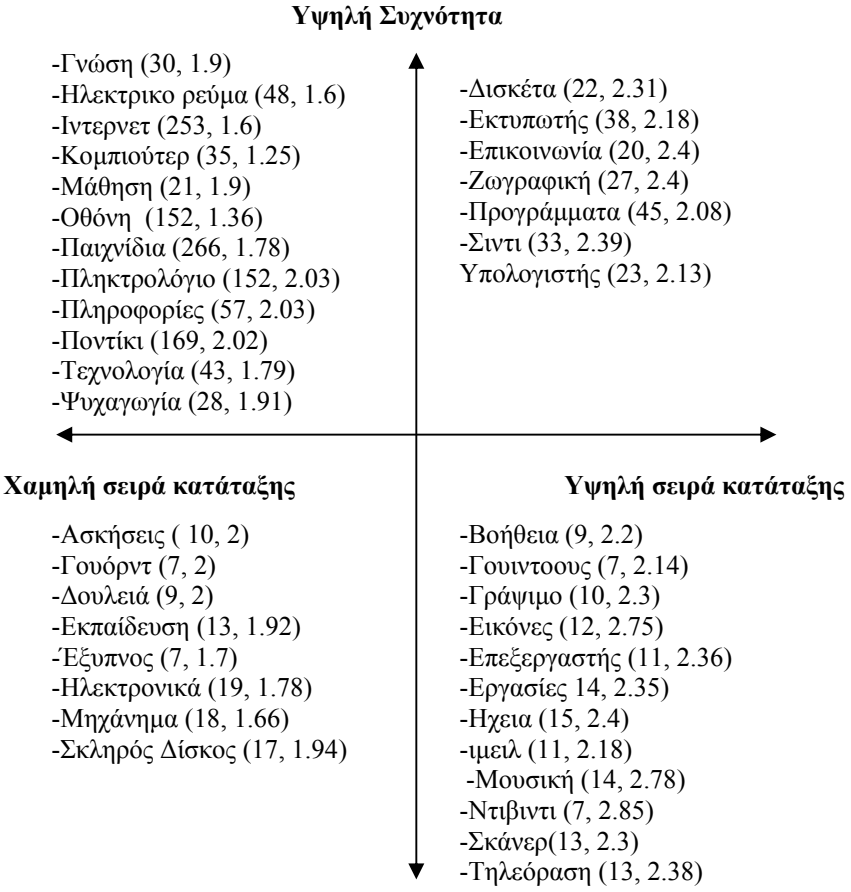

Διάγραμμα 1: *Δομή της αναπαράστασης του Η/Υ (N=700)*

Σύμφωνα με τα παραπάνω, *ο κεντρικός πυρήνας της αναπαράστασης* αποτελείται από τις πιο συχνές απαντήσεις οι οποίες κατέχουν, επιπλέον, τις πρώτες θέσεις μεταξύ των τριών συνολικά επιλογών των συμμετεχόντων. Όσο για τα στοιχεία της

περιφέρειας, αυτά βρίσκονται σε άμεση σχέση με τον πυρήνα -ο οποίος τα προσδιορίζει και καθορίζει τη σημασία τους-, προσδίδοντάς του συγκεκριμένες διαστάσεις και λεπτομέρειες.

Από την ανάγνωση του **Διαγράμματος 1** παρατηρούμε ότι ο κεντρικός πυρήνας της αναπαράστασης των μαθητών για τον Η/Υ (Συχνότητα > 19,5 και Μέσο Όρο < 2,05) ορίζεται ως Νέα Τεχνολογία και προσδιορίζεται από τα στοιχεία «*παιχνίδια, ψυχαγωγία*», που περιγράφουν τον Η/Υ ως ένα μέσο που το χρησιμοποιούν για να διασκεδάσουν, τα στοιχεία «*οθόνη, ποντίκι, πληκτρολόγιο, κομπιούτερ, ηλεκτρικό ρεύμα*», που παραπέμπουν στα εξωτερικά χαρακτηριστικά του (από τι αποτελείται) και τέλος, τα στοιχεία εκείνα που παρουσιάζουν τον Η/Υ ως ένα μέσο που σχετίζεται με την μαθησιακή διαδικασία «*μάθηση, γνώση*», αλλά και ως ένα μέσο επικοινωνίας «*ίντερνετ, πληροφορίες*».

Στα περιφερειακά περιγραφικά στοιχεία της αναπαράστασης, τα οποία συσχετίζονται με τα στοιχεία του κεντρικού πυρήνα, διακρίνουμε στοιχεία που συναντάμε και στον κεντρικό πυρήνα της αναπαράστασης και πιο συγκεκριμένα η έννοια, «*μάθηση*» του κεντρικού πυρήνα προσδιορίζεται από τις αναφορές «*γράψιμο, εργασίες, βοήθεια*», ενώ οι αναφορές «*ηχεία, ντιβιντί, σκάνερ, γουίντοους, τηλεόραση, επεξεργαστής*», παραπέμπουν στα εξωτερικά χαρακτηριστικά του Η/Υ. Επίσης, η έννοια της ψυχαγωγίας ενισχύεται από τις αναφορές «*μουσική, εικόνες*», ενώ με το στοιχείο «*ιμειλ*» συγκεκριμενοποιείται η αναφορά στον κεντρικό πυρήνα για το ίντερνετ.

Στις ζώνες περιφέρειας, οι αναφορές «*υπολογιστής, μηχάνημα, ηλεκτρονικά, σκληρός δίσκος, δισκέτα, σιντί, εκτυπωτής*» ενισχύουν τις υπόλοιπες αναφορές του κεντρικού πυρήνα σχετικά με τα εξωτερικά χαρακτηριστικά του Η/Υ. Συναντάμε επίσης τις αναφορές «*εκπαίδευση, ασκήσεις, γουόρντ, προγράμματα, δουλειά, έξυπνος*», που ενισχύουν τη διάσταση της «*μάθησης*» του κεντρικού πυρήνα, ενώ η αναφορά «*ζωγραφική*» ενισχύει την διάσταση της ψυχαγωγίας.

Ειδικότερα οι αναφορές «*εκπαίδευση, ασκήσεις, δουλειά,*», θα μπορούσε να ερμηνευτεί ότι αποτελούν στοιχεία «*…μιας δυνητικά αποσταθεροποιητικής ζώνης, πηγή αλλαγής*» (Verges, 1996, σ.233), αφού η αναπαράσταση των παιδιών για τον Η/Υ βρίσκεται σε φάση διαμόρφωσης και μεταλλαγής, ενώ ταυτόχρονα φανερώνουν τη νέα δυναμική των ΤΠΕ στην Εκπαίδευση.

6. Συναισθηματική διάσταση της αναπαράστασης του Η/Υ

6.1 Περιεχόμενο της αναπαράστασης

Από την επεξεργασία των δεδομένων, παρατηρούμε ότι οι ερωτώμενοι περιγράφουν τα συναισθήματα τους για τον Η/Υ με λέξεις οι οποίες παραπέμπουν σε:
Ευχάριστα συναισθήματα: χαρά, διασκέδαση, ευχαρίστηση, ωραία, ψυχαγωγία, ενθουσιασμό, ευτυχία, όμορφα, ξεκούραση, ικανοποίηση.
Δυσάρεστα, αρνητικά συναισθήματα: άγχος, αγωνία.

Συναισθήματα που σχετίζονται με την χρηστικότητα του Η/Υ: ενδιαφέρον, περιέργεια, δημιουργικότητα, μαθαίνω.
Αναφορικά με τα συναισθήματα των παιδιών για τον Η/Υ διαπιστώνουμε ότι η λέξη «*χαρά*» αναφέρεται περισσότερο από κάθε άλλη (354 φορές), περίπου από το 50% του συνολικού δείγματος. Γενικότερα, οι λέξεις που περιγράφουν το τι νιώθουν τα παιδιά για τον Η/Υ, δείχνει ότι τα συναισθήματα αυτά έχουν να κάνουν με τη χρήση του σαν παιχνίδι και την χαρά που αντλούν από αυτή την απασχόληση.

6.2 Δομή της αναπαράστασης

Με βάση τη διάμεση τιμή της συχνότητας των λέξεων και τη διάμεση τιμή του μέσου όρου κατάταξης στη συσχέτιση, (Υψηλή συχνότητα λέξεων >24, Χαμηλή συχνότητα λέξεων ≤ 24,Υψηλή σειρά κατάταξης λέξεων >1,6, Χαμηλή σειρά κατάταξης λέξεων ≤ 1,6) βρίσκουμε τη δομή των στοιχείων που συνθέτουν την συναισθηματική αναπαράσταση των παιδιών για τον Η/Υ. Από την ανάγνωσή του ***Διαγράμματος 2*** παρατηρούμε ότι ο κεντρικός πυρήνας της συναισθηματικής αναπαράστασης των μαθητών για τον Η/Υ (Συχνότητα > 24 και Μέσο Όρο < 1,6) προσδιορίζεται από τις λέξεις «*χαρά, διασκέδαση, ευχαρίστηση, ωραία*», που παραπέμπουν στα συναισθήματα που νιώθουν τα παιδιά κυρίως από την χρήση του Η/Υ σαν παιχνίδι, αφού αυτή είναι και η κυριότερη χρήση του, η οποία παρατηρείται και στην περιγραφική διάσταση της αναπαράστασής τους.

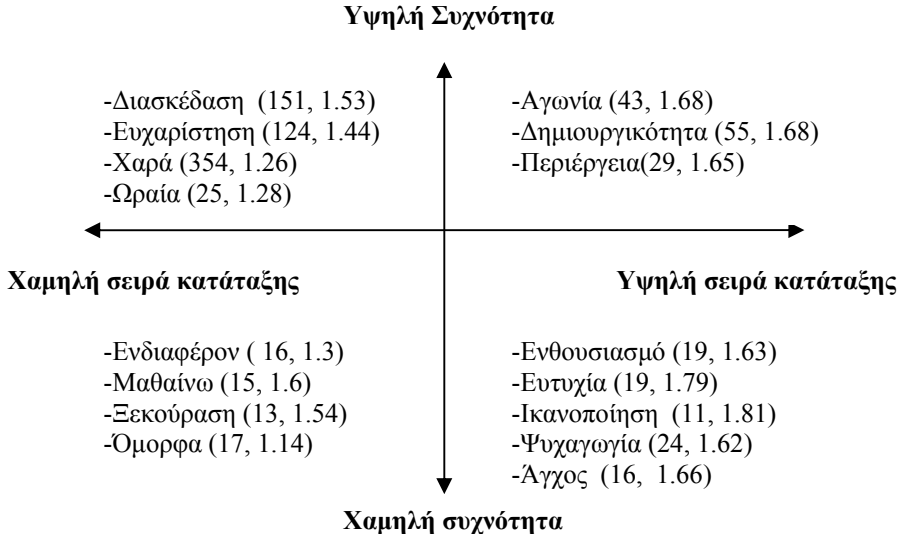

Διάγραμμα 2: *Συναισθήματα για τον Η/Υ (N=700)*

Στα περιφερειακά συναισθηματικά στοιχεία της αναπαράστασης, συναντάμε τα στοιχεία «ενθουσιασμός, ευτυχία, ικανοποίηση», που ενισχύουν τα ανάλογα στοιχεία του κεντρικού πυρήνα, «ευχαρίστηση, χαρά», τη διάσταση «ψυχαγωγία» που συσχετίζεται με την «διασκέδαση» που συναντάμε στον κεντρικό πυρήνα και τέλος

το στοιχείο «άγχος» που εκφράζει τι νοιώθουν τα παιδιά για το όχι και τόσο οικείο σε αυτά μέσο.

Στις ζώνες περιφέρειας, διακρίνουμε επίσης στοιχεία που διευκρινίζουν και ενδυναμώνουν τον κεντρικό πυρήνα της αναπαράστασης και πιο συγκεκριμένα η έννοια, «*ωραία*», του κεντρικού πυρήνα προσδιορίζεται από τις αναφορές «*όμορφα, ξεκούραση*», ενώ η αναφορές «*ενδιαφέρον, μαθαίνω, δημιουργικότητα*» υποδηλώνει την διάθεση για ενεργή και δημιουργική ενασχόληση με το μέσο. Τέλος, οι αναφορές «*αγωνία, περιέργεια*», ενισχύουν τις υπόλοιπες αναφορές σχετικά με τον φόβο για το καινούριο, το όχι τόσο γνωστό, που ακόμα βρίσκεται υπό διερεύνηση.

Συνοψίζοντας παρατηρούμε ότι στην περιγραφική της διάσταση η αναπαράσταση των παιδιών για τον Η/Υ περιλαμβάνει στοιχεία που μπορούμε να ταξινομήσουμε κυρίως σε δυο κατηγορίες:

Στοιχεία της φυσικής παρουσίας του Η/Υ. Είναι φυσικό για τα χαρακτηριστικά των παιδιών αυτής της ηλικίας να εστιάζουν την προσοχή τους σε ότι είναι ευκολότερο να αντιληφθούν με τις αισθήσεις τους. Έτσι, ορίζουν με ευκολία τον Η/Υ με βάση τα εξωτερικά του χαρακτηριστικά, δηλαδή τις συσκευές από τις οποίες αποτελείται, όπως «*πληκτρολόγιο, ποντίκι, οθόνη, εκτυπωτής*» κλπ. Τα στοιχεία αυτά μπορεί εύκολα να τα αντιληφθεί ένα παιδί όταν έρχεται σε επαφή με έναν Η/Υ και γι' αυτό σπεύδει να ορίσει τον Η/Υ με βάση τα στοιχεία εκείνα τα οποία συγκεντρώνουν την υψηλότερη συχνότητα εμφάνισης.
Στοιχεία της χρήσης του Η/Υ. Μπορούμε να ξεχωρίσουμε τις αναφορές των παιδιών σχετικά με τη χρήση του Η/Υ, στα στοιχεία εκείνα που αναφέρονται στη χρήση του ως ένα μέσο διασκέδασης «*παιχνίδι, ψυχαγωγία, ζωγραφική*», τα οποία παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη συχνότητα εμφάνισης. Αυτό είναι αναμενόμενο αφού η κύρια χρήση ενός Η/Υ για τα παιδιά αφορά την απασχόληση τους με ηλεκτρονικά παιχνίδια κυρίως ή κάποιο πρόγραμμα ζωγραφικής, που τα ψυχαγωγούν.
Επίσης, διακρίνουμε την κατηγορία των αναφορών τους για τον Η/Υ σχετικά με τη χρήση του ως μέσο επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Αν και από το πληροφορικό προφίλ των παιδιών αυτής της ηλικίας, το οποίο διερευνάται σε άλλη ενότητα της έρευνας, φαίνεται καθαρά ότι η δυνατότητα χρήσης του Η/Υ ως μέσου επικοινωνίας είναι πολύ χαμηλή, παρατηρούμε ότι τα παιδιά αναφέρονται με μεγάλη συχνότητα στην έννοια «*ίντερνετ*». Προφανώς, η πολύ συχνή αναφορά που γίνεται στην υπηρεσίες που παρέχει το ιντερνετ (τόσο από τα ΜΜΕ, αλλά και μεταξύ των παιδιών), τα οδηγεί να γνωρίζουν πράγματα γι' αυτό, έστω και αν το χρησιμοποιούν ελάχιστα ή καθόλου. Οι καθημερινές αναφορές των διαφημίσεων για την ευκολία πρόσβασης σε υπηρεσίες και δραστηριότητες μέσω ιντερνετ (κινητή τηλεφωνία, μουσική, βίντεο, κλπ.) δημιουργεί στα παιδιά την ψευδαίσθηση ενός χώρου οικείου και προσιτού, ακόμα και αν δεν έχουν την άμεση δυνατότητα να τον προσεγγίσουν όπως φαίνεται από τα στοιχεία της έρευνας. Τέλος, αναφορικά με τα στοιχεία που αφορούν την χρήση του Η/Υ για εκπαιδευτικούς λόγους, τα παιδιά αναφέρονται σε γενικές έννοιες όπως «*γνώση*, *μάθηση*,

πληροφορίες, *προγράμματα*», δείχνοντας, από τη μια, ότι συσχετίζουν το μέσο αυτό με την Εκπαίδευση, αλλά, από την άλλη, δεν έχουν συγκεκριμένες αναφορές εφόσον οι Η/Υ δεν έχουν μπει ακόμα στη μαθησιακή τους καθημερινότητα.

Όσον αφορά τα συναισθήματα που εκδηλώνουν τα παιδιά σε σχέση με τους Η/Υ, αυτά πηγάζουν από την ήδη υπάρχουσα σχέση τους με το μέσο και μπορούμε να τα διακρίνουμε σε:

Θετικά συναισθήματα: τα οποία αφορούν κυρίως τη χρήση του Η/Υ ως «*παιχνίδι*», κάτι που άλλωστε αποτελεί και τον συχνότερο λόγο επαφής τους με αυτόν. Τα συναισθήματα αυτά συνοψίζονται στην αίσθηση της «*χαράς*» και στην άντληση ικανοποίησης από τη χρήση του. Στα θετικά συναισθήματα θα μπορούσαμε να συμπεριλάβουμε επίσης τις έννοιες «*ενδιαφέρον, περιέργεια, δημιουργικότητα, μάθηση*», που φανερώνουν τη διάθεση των παιδιών για μια προοπτική χρήσης του Η/Υ σε χώρους πέρα από το παιχνίδι. Η περιέργεια και το ενδιαφέρον αποτελούν μοχλό για δημιουργικές δραστηριότητες, φανερώνουν διάθεση για εξοικείωση με το νέο, με απώτερο σκοπό την κατάκτηση της γνώσης.
Αρνητικά συναισθήματα: Ο Η/Υ είναι ούτως ή άλλως ένα νέο μέσο στη ζωή των παιδιών. Δεν υπάρχει ένα οργανωμένο πλαίσιο εκμάθησής του ώστε τα παιδιά να έχουν μια ήπια γνωριμία και επαφή μαζί του για συγκεκριμένες δραστηριότητες. Επίσης, η ποικιλία και η ποσότητα των εφαρμογών που μπορεί να δοκιμάσει κάποιος στον Η/Υ είναι μεγέθη που δεν μπορούν να χειριστούν τα παιδιά εύκολα. Είναι εύλογο λοιπόν τα παιδιά να εκφράζουν παρά τη θετική τους προδιάθεση για τους Η/Υ ότι αυτός τους δημιουργεί το αίσθημα του «*άγχους*» και της «*αγωνίας*». Μπορεί αυτά τα συναισθήματα να υποδηλώνουν μια στάση επιφυλακτική απέναντι στους Η/Υ, αλλά παρατηρούμε ότι δεν εκφράζονται συναισθήματα απόρριψης ή απαξίωσής τους.
Αναφορικά με τα χαρακτηριστικά που συνθέτουν την περιγραφική και την συναισθηματική διάσταση της αναπαράστασης των μαθητών για τον Η/Υ από τον έλεγχο X^2 φαίνεται ότι αυτή δεν συσχετίζεται με την μαθησιακή κατάσταση των μαθητών. Σε σχέση με τις παραμέτρους του φύλου και της κατοχής Η/Υ, οι μικρές αποκλίσεις στα περιγραφικά κυρίως στοιχεία που περιλαμβάνονται στην τοποθέτηση των παιδιών δεν διαφοροποιούν στην ουσία την αναπαράσταση τους για τον Η/Υ, αλλά εκφράζουν ατομικές, περιφερειακές διαφοροποιήσεις.

Όπως αναμένεται, η Κοινωνική Αναπαράσταση των παιδιών για τον Η/Υ περιλαμβάνει περιορισμένα στοιχεία, αυτά που η μέχρι τώρα επαφή τους και η πληροφόρησή τους για το μέσο επιτρέπουν. Η ραγδαία εισαγωγή όμως του μέσου στην Εκπαίδευση, η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη, δείχνει ότι τα παιδιά θα έχουν την ευκαιρία να εμπλουτίσουν με νέα στοιχεία την αναπαράσταση τους για τον Η/Υ, η οποία βρίσκεται σε συνεχή διαμόρφωση. Αρκεί να αναλογιστεί κάποιος, ότι στις αναπτυγμένες χώρες ο Η/Υ θεωρείται ως βασικό στοιχείο της εκπαιδευτικής διαδικασίας και όλο και περισσότερα παιδιά χρησιμοποιούν Η/Υ στην καθημερινή πράξη (Coley, Cradler & Engel, 1997), ενώ στην Ελλάδα ακόμα δεν έχει ενταχθεί οργανικά στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το εύρημα ότι τα παιδιά δεν κάνουν καμιά αναφορά που να σχετίζεται με πιθανούς κινδύνους από τη χρήση του Η/Υ ή με κανόνες και όρους ασφαλείας που να οριοθετούν τη σχέση τους με αυτόν, γεγονός που φανερώνει την απόλυτη και χωρίς περιορισμούς αποδοχή του Η/Υ. Επομένως, το βάρος της ευθύνης σχετικά με την ασφάλεια της χρήσης του μέσου και της διαχείρισης του φαινομένου πέφτει, σε πρώτη φάση, στα αρμόδια θεσμικά όργανα και τους γονείς, ώσπου τα παιδιά, μέσα από την κατάλληλη κατάρτιση και ενημέρωση, να κατακτήσουν την ικανότητα για αυτόνομη και σωστή χρήση των υπηρεσιών και των δυνατοτήτων που προσφέρουν οι Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνίας.

Βιβλιογραφία

Abric, J. (1995). Η πειραματική μελέτη των κοινωνικών αναπαραστάσεων. Στο Παπαστάμου Στ., Μαντόγλου Α. (επιμέλεια), *Κοινωνικές Αναπαραστάσεις*, (σελ. 223-239). Αθήνα: Οδυσσέας.

Coley, R. J., Cradler, J., & Engel, P.K. (1997). *Computers and classrooms: The status of technology in U.S. schools.* Princeton, NJ: Educational Testing Service.

Doise, W. (2005). *Η εξήγηση στην Κοινωνική Ψυχολογία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Jodelet, D. (1995). Κοινωνική αναπαράσταση: φαινόμενα, έννοια και θεωρία. Στο Παπαστάμου Στ., Μαντόγλου Α. (επιμέλεια), *Κοινωνικές Αναπαραστάσεις*, (σελ. 124-162). Αθήνα: Οδυσσέας.

Moliner, P., Rateau, P., Cohen-Scali, V. (2002). *Les representations sociales, Pratiques des études de terrain*, Presses Universitaires de Rennes.

Moscovici, S. (2001). "Why a Theory of Social Representations?" In Kay Deaux, Gina Philogene (Eds.), *Representations of the Social. Bridging Theoretical Traditions*. Oxford: Blackwell publishers, pp. 8-36.

Verges, P. (1996). Προσέγγιση του κεντρικού πυρήνα: ποσοτικές και δομικές ιδιότητες. Στο Κατερέλος Ι. (επιμέλεια), *Δυναμική των κοινωνικών αναπαραστάσεων* (σελ. 231-248). Αθήνα: Οδυσσέας.

Κόμης, Β. (2000). *Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση*, Πάτρα, Πρακτικά Συνεδρίου, Πανεπιστήμιο Πατρών, Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών.

Παρασκευόπουλος, Μ. (2006). *«Η Εισαγωγή των ΤΠΕ στη Γενική και Ειδική Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση»* Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Ψυχολογίας.

Ράπτης, Α., & Ράπτη, Α. (2001). *Μάθηση και διδασκαλία στην εποχή της πληροφορίας*, τ. Α΄, Β΄ Αθήνα.